

A'
TSÁSZARI és KIRÁLYI FELSÉG'
 E N G E D E L M É V E L.

(13.)

Költ *Bétsben*, Kis - Asszony - Havának
 (Augustusnak) 13-dik napján, 1793-dik
 Észteendőben.

Hadi Környülművészek.

A' *Német - Birodalomnak Sváb Kerüle-*
tében fekvő Ts. Kir. Birtokoknak fő Városa
Freyburg. Ezen Város körül fekszik faluk-
 ban egy Reserva - Ármádiánk (Tartalék-
 Seregünk) Feldm. L. B. *Stáder'* igazgatása
 alatt. A' *Ns Székely* lovas Regiment, és
 az *Erdödy* Hufzároknak is két Osztályai,
 egy részét teszik az említett Seregnek. —
 Írják Vitézeink, hogy a' *Rajna'* innentső
 partján sűrűen állanak Vígázóik; valamint
 P.

a' Frantziákéi is a' viznek túlsó partján. Jól ki lehet venni részünkről, a' Frantziáknak gyakorta való exertzirozásokat. Hogy *Conde'* meg-vételéért Tedeumot tartatott B. *Staauder*, *Neuburgnál* a' *Rajna'* partján: fel-máasztak fákra a' Frantziák, 's úgy tsú-folkodtak-által; de semmit se hajtott Seregünk az ő esztelenkedésekre.

Freyburg' tájjáról vettük ezen itt következő tudósítást is: „Bizonyos, hogy mikor e' folyó hónapnak 18-dikán *Germesheim* és *Rillsheimnél* meg-támadta *Boharné* Fr. Vezér, 60 ezerez magával a' *Vurmser'* Seregeit: akkor *Argentoratumnál* (*Straßburgnál*) is kézfűlt által-törni az Ellenség, hogy a' *Rajnán* innen lévő egyesült Seregeket el-vonhassa, a' túl tsatázó² segítségére való meneteltől; de hogy meg hallotta *Máintz'* meg-vételét: azonnal vissza-húzta magát. — Ebben a' szem-pillantásban hallom, hogy *Vurmser* Vezérünknek oly szerentséje volt Júl. 27-dikén *Rheinzabernnél*, a' hová szorította vót 23-dik napján az említett hónapnak a' Frantziákat, hogy ezek kéntelenek vóltak, előbbeni tanyájokra vonni-vissza magokat, melly vót *Weissenburgnál*. Ez, a' jobb szárnyával történt az Ellenségnek; a' balt Hg *Brannschweig* tartja szemmel.“

A' Frantziák oda hagyák ugyan már *Zweybrücken* (*Bipontum*) Tartományát is; de a' mint minden tudósítások bizo-

nyítják, szörnyű pusztításokat vittek abban előbb véghez. A' Hertzegi szép Rezidenziát is, melly volt *Karlsbergben*, úgy elpusztították, hogy a' kár, mellyet az által tettek, négy millió forintra betsültetik.

Landau Váráról azt írják, hogy körülvétetett a' Tsáiz. Kir., és Prusszus Seregek által.

Valentzia Váranak meg-vétele után, *Lille*, *Bouchain*, *Cambrai*, *Maubeuge*, és *Dünkirchen* Frantzia Várat vették tzelba, egy magános tudósítás ízerént, az eggyesült Seregek.

Az *Olasz* Újságokból olvassuk, hogy *Semonville* Frantzia Követ, *Graubünden* nevű *Helvétziai* Tartománynak, és a' *Mediolánumi* Hertzezség' ízelen, közel *Gravedona* Városához, melly a' *Komói Tó* (*Lago di Como*) partján fekszik, fogatott-el. Vele voltak: a' Feleségén, és Fián kívül, *Maret*, a' ki a' *Nápolyi* Udvarnál viselt Fr. Követséget; *Montgeroult* Fran. Generális; *Mergez*, és *Délamare* Követség' Titoknokjai; *Tasistro*, a' ki *Mathesisre* tanította a' *Semonville*' Fiát; és hat Inasok. A' Feleség, és Fia *Semonvillének* szabadon bocsáttattak; a' többek pedig *Mediolánum* Városába vitettek, a' sok arany pénzből, és gyémánt-kövekből álló drágaságokkal együtt, — mellyekkel a' Török Udvart kívánta volna *Semonville* reá-venni, hogy fogjon fegyvert a' Frantziák mellett: mint

ez ki-tettség a' Plánumból is, melly találatott *Semonwillénél*.

A n e k d o t á k.

Egy gyenge Gyeografus, hallván *Semonwillének* kezünkbe lett kerülését, azt kérdezi nagy kuriozitással: „Hol fekszik tsak az a' *Szemonwill Vára*? — most nem jut eszembe.“

Más azt beszéli egy *Esmerössének*, hogy a' *Pedemontziumi* egyesültt Seregek nagyon meg-verték a' *Frantziákat* a' *Pireneus* hegyeken, és ezen állítása mellett meg is maradt, nem hajtván semmit *Esmerösse'* beszédére, a' ki végre azt mondja néki: „Már hifzem én többet nem szóllok, mert talán meg-lehet, hogy a' mostani nagy változások' alkalmatosságával, a' *Pireneus* hegyek is által-költöztek incognito *Pedemontziumba*.“

Hertzeg Koburg' tudósítása fzerént, kaptunk *Condé Várában* 61 hofszú, 17 mozsár, 6 haubitz, 6 kö-fzóró, és 13 tabori — mind-öfve 103 ágyúkat, 75757 hofszú ágyúba való golyóbisokat, 9307 bombikat, 3505 haubitz-granátokat, 9630 másféle granátokat, 1590 mázsa puska-port, 412548 erős puska-töltéseket, 3445 puskákat. A' mik még ezeken kívül talál-tattak *Condéban*: mind-öfve se sokat értek.

A' Frantzia Országi belső hadról.

Santerre — a' ki az által nyert magának Nagy-Vitézi nevet a' *Maratisták* előtt, hogy a' szerentsétlen *XVI. Lajosnak* utolsó szavain diadalmaskodtatta vala a' dobok' lármáját; és a' ki egy most, az Insurgensek ellen hadakozó Sereg' Al-Vezérei között — következő értelmű levelet útasított Júl. 20-dikán a' Párisi Tanátshoz: „Tegnapelőtt gyűlés esett az ágyú-tanyákon: még is meg-vertük az Ellenséget, a' melly meg-támadott vólt bennünket; hanem tegnap újra reánk ütött, mikor éppen abban foglalatoskodtunk, hogy fel-osszuk magunkat. Essős idő lévén, azzal állottak-elő a' rossz gondolkozású Polgárok, hogy az ő puska porok meg-nedvesedett. Az Ellenség, minthogy közel vólt hozzánk, észre vette rendeletlenségünket. A' 7 Bat.béli Pattantyúsok ezer haszontalan ki-fogásokat csináltak, 's egy részeg Ember mindent zürzavarba hozott, éppen abban az idő-pontban, mellyben hozzá akartunk kezdeni a' tsatához. Oberfl. *Houdain* Polgárnak nem vólt annyi kurázsija, hogy ki-mustrállya a' méltatlanokat a' Batalionból. A' Tisztek, többnyire nem alkalmasok, hivatallyaiknak folytatására; hanem hét nyóltzad része Katonáinknak valóságos Republikánusokból áll. — Továbbá azon panaszolkozik *Santerre*, hogy nints elődele a' Katonaságnak, és hogy a' Föld-népe ellenségek, 's

árulójak nekik; — mihelyt érkeznek az Insurgensek, 's félre-veretik a' harángoikat: mindjárt azokhoz áll 's a' t.

Egy *Párisi Újságban* az olvastatik *Santerre* felől, hogy a' pártütök' kezébe esett, agyon-lövetett, és annakutánna diribről darabra vagdaltatott. Sajnálta a' Pártosok' Vezére — így folytatja írását az említett Újság — hogy olly hirtelen megöletett *Santerre*: mert ha életben megkaphatta volna, úgymond, azt, bizonyosan tüzes fogókkal tsipkettette volna meg, és a' tsipkedtetés közben minden dobokat veretett volna, a' mint t. i. *Santerre* tselekedett volt *XVI. Lajosnak* megölettetésekor. — — Az Insurgenseknek nagyobb fzerentséjeikről is ír egy *Párisi Levél*, melly költ Júl. 25-dikén: „Ma adá, úgymond, tudtára a' Nzti Gyűlésnek a' Had-Minister, hogy a' Királyt-kívánók' Feje, *Gaston*, egészen öfzve-vert egy Pátriota-Sereget, mellyet *Canclaux* Generális kormányozott. Sok mindenféle hadi készületeket is vett el tőlle.“

Küszttint azzal vádollyák, hogy *Lille* Várát az Ellenzég' kezébe akarta jádzeni. — *Roberspierre*, a' kiben halála után is él még *Marát*, magára vette, hogy bébizonyítja *Küszttin* ellen a' Proditorságot (Haza-árulóságot). — Azt is fel-hozta vádúl a' Nzt. Gyűlésben egy *Simon* nevű Tag *Küszttin* ellen, hogy ez a' Hadminister.

hez botsátott írásában illy alatonító kifejezésekkel élt légyen egy izben: „Ha nem tetszenek, úgymond, nékem a' N. Gyűlése' végzése: el-metélem, 's hajszodorításra fogom alkalmaztatni.“ Ezt, tsak hallomásból mondta *Simon*; minek-okáért így folytatta tovább beszédét: „Ha reá bizonyosodik *Küsztinre*, hogy ő való-sággal ezt írta a' Had-Ministerhez: úgy ollyba lehet tartani, mintha azt kiáltotta vólna: *Éllyen a' Király!* következéskép-pen, az ezt kiáltókkal egy formán kell ötet is büntetni, az az: *gillotinnal*.

Frantzia-Országból nem jö többé, se pedig nem mehet oda által *Strafsburgnál*, se Újság, se semminémü Levél.

Elegyes Tudósttások.

Brüsszelben, Július' 29-dikére virradóra minden útszákön fel-raggatott izedulák találtattak, mellyekben serkentettek a' ki-költözött Frantziák, hogy ne engedjék-meg a' magok szereztsélen Hazájoknak darabokra való izaggattatását. Ezen tzedulák azonnal le-tépettek. — Ugyan ez nap, reá küldött a' Fő Kormányzék egy *La Sonde* nevü Úrnak a' házára, a' ki eleitől fogva meg-hitt Barátja vólt *Dümuriének*, 's el-vitetett tőle minden irásokat, mellyeket *Dümurié* hagyott vólt nálla. Hasonló dolog történt egy mezei házzal is *Brüsszel* mellett, a' mellyben néhai Frantzia Generális *Marasse* lakott.

A' melly Szabadság-Fája a' Frantziák után maradt *Moguntziában*, hasonló tzeremoniával akarták azt meg-égetni Auguft. 2-dikán, mint a' millyennel égettettek vólt el ottan a' Jákobinusok által a' Privilegyiomok.

Weilburgból az egész Hertzegi argenteriat (ezüst készületet) el-vitték vólt a' Frantziák. Ezen készület, még maga' egész épségében meg-találtatott *Moguntziában*, a' honnan tehát ismét vissza-vitetett *Weilburgba*.

A' *Lnngyel* Ország-Gyülésben, következő értelmű Irást olvastatott-fel Július' 11-dikén az Orosz Követ, B. *Sievers*: „A' minden Ruffzusok' Felséges Tsászárnéjának alól-írtt rendkívülvaló, és tellyes hatalommal fel-ruházott Ministere, újj álmélkodással, 's belső meg-illetődéssel kéntelenítetett érteni, hogy a' Királyi Szék' fzent jussai, 's prerogatívái, és a' választott Diéta' Prézesének hatalma semmi tekintetbe nem vétetvén, rendeletlenség, előre-látás, sőt mondhatnám pallérozottság nélkül való maga-viselet, és mindenkori lármás versengés uralkodik az Ülésekben, kezdetektől fogva.

Uraim! kéntelen vagyok vele kereken meg-mondani, hogy énnékem szoros parantsolatjaim vagynak, mellyek által kötelezettem fenn tartani a' Kegyelmetek' Királylyának Felségi-jussait, és ha a' környül-

állások úgy fognák hozni magokkal, egész erővel védelmezni azokat, a' patvarkodók ellen.

Szóllott már erről az Alól-írtt a' maga negyedik Júliusi Jelentésében, melly, a' mint bízattak volt engemet, az alatt a' reménység alatt nem olvastatott-el, hogy tsendesén 's rendesen folynak már ezentúl az Ország-gyűlési tanátskozások, 's nem fognak hátrátatni többé, az afféle illetlen nyakaskodások által, mint a' minémüek igen nagy mértékben követődtek vala el addig az ideig.

Az 1773-dik esztendőbéli Diétát lehet 's kell is fel-venni mustrául. A' Delegátusokat éppen úgy kell választani most is, mint a' hogy' akkor választattak. Ő Felsőége a' Király, a' maga Kantzelláriusa által, választott volt akkor Delegátusoknak való Személyeket, az Ország-Szenátorai közzül; a' Diéta' Marsallya (Prézese) pedig a' Nemesi Rendből. Ennek a' választás' módjának nem lehet el-romlani, és most annyival inkább tartoznak azt meg-tartani az Orzágnak öszve-gyűltt Fő-Rendjei: mivel éppen most hallom, hogy ismét kezd mozogni a' pártosságnak, és támadásnak lelke, melly az Ország-Rendjei' Gyűlésének szentségét profanálja (szeplősíti) — A' tegnapi Ülésben, reá mehetett a' gonofz Felekezet — jól tudom — az 1773-dik esztendőbéli ditséretes választás-

módjának el-törlésére, 's a' tsúfos Jákobinismusnak azon principiumait vette - elő, mellyek vezérlették vala a' Revolutzionális Diétát 1791-dikben, Májusnak 3-dikán.

Az Alól-írtt, új sürgető parantsolatokat vett a' maga Fels. Tsászárnéjától az eránt, hogy a' Lengyel dolgokat végezze mentől előbb; minekokaért meg is szóllítja újra az Ország' Fő Rendjeit, és nyilván kívánnya: hogy a' Delegátusokat az 1773-dik esztendőbeli példa fzerént kell válaftani; 's a' Királynak, és a' Marsallnak ebbéli jussait még tsak leg-kissebb ellenzés által is meg nem kell sérteni.

Minthogy e' felett az is esett értésére az Alól-írttnak, hogy a' Konstitutió végett ki-válaftatott (de nem az Ország' Követ' kívánsága fzerént-való) Delegátusok' instruktziójába (útasításába) szánttszándékkal bé vagyon iktatva a' *Targovitzzi* Konfederátzió' neve is, a' melly Konfederátzió pedig semmit se tehet már, az Ország-Gyűlés' első napjától fogva, és a' mellynek, Tsászárné ö Felsege' akarattja fzerént, már régen el kellett volna oszlani; erre nézve, kötelességének tartja az Alól-írtt, bizonyossá tenni az eránt az öfve-szövetkezett Diétát, hogy mivel ö néki, tsupán tsak ezen rendkívülvaló, szabad, meg-esmértt, és magától öfve-szövetkezett Ország - Gyűléssel vagyon dolga: ahoz képest el se fogadhat semmi afféle instruk-

tziót, mellyben említés tétetik a' *Targovitzzi* Konfederátzióról.

Értette továbbá az Alólírtt, hogy olly esküvés-formája íratatott a' Delegátzió' Tagjai eleibe, melly szerént tartoznak ezek fogadni: hogy *ők meg nem hagyják magokat semmiféle ajándék által vesztegettetni.* Ez, egy ollyatén lépés, mellyet személlyes sérelem gyanánt tarthat szükségesképpen az Alólírtt, valaminthogy egyátallyában ellenkezik az, az ő Ministeri tisztségével. Eggy ilyen esküvés, gyalázatjokra lenne magoknak az öfzve-gyűltt Ország' Fő-Rendjeinek is; mert azt esmérnek-meg ez által: hogy gyanús, és meg-vesztegethető Tagok találtnak ő közöttök.

Utóliyára is tsak azt mondja az Alólírtt, hogy ő egéffiz erőben kívánnya, a' Delegátusoknak, hólnap — Júliusnak 12-dikén — a' fenn-írtt módon, annál bizonyosabban lejendő választatásokat; mivel különben a' lessz-meg, a' mit már 3-dik Júliusi Írásában is említett, hogy tud. ill. kéntelenítettni fog ő ki-zárni azokat, mint méltatlanokat a' Gyűlésből, a' kik pártos Zavarói a' jó rendnek, 's valóságos Ellen-segei tulajdon Hazájoknak, a' kik okozták eddig is, a' magok Jákobinusi pártoskodásaik által, hogy a' minek el kellett volna négy nap végződni: négy hetekre haladt-el, — melly által nevezedik a' Nemzet' Szerentsétlensége, 's akadályoztatnak go-

noszúl, és oktalanúl az egyesültt Hatalmasságoknak jó szándékjaik. “

Magyar Ország.

Korponáról, Auguszt. első napján. — „*Zólyom* - Vármegyének azon részében, melly *Nagy-Hont* - Vármegyével határos, úgymint *Korpona*’ és *Bozók*’ tájján, természet károkat okoztak, három hetektől fogva, a’ szüntelen-való esőzések. A’ gabona, melly már rélszerént képékben, rélszerént kévékben, rélszerént markon feküdt: jobbára mind ki-tsirádzott. Napnyúgoti, és északi határunknak hegyes-völgyes részeiről egész nagy sebes patakok rohantak felénk több ízben nagy hirtelenséggel, mellyek rétjeinket felettébb beiszapolták; szántó-földjeinken pedig árkokat tsináltak.

Tegnap, estvéli tíz óra tájban le-ütött egy szomszéd helységben a’ menykő, ’s olly tüzet okozott, a’ melly szinte két órákig tartotta világosságban egész Városunkat. “

Lóótsról (*Soprony* - Vármegyéből), Augusztus’ első napján. — „Olly nagy eső vala nállunk a’ közelébb múltt Júliusnak 29-dik napján, hogy a’ mezőn lévő gabonakeresztjeink mind által-áztak; az ég pedig olly rettentő módra tsattogott, hogy sokan az stólsó - ítéletet vélték már jelen lenni. Ezen égi-háború’ alkalmatosságával, elhagyván három Legények vonó marháikat,

egy oldalaslag dűlt fa alá vették magokat az erdőben, de szerentsétlenül: mert kevés idő' múlva le-ütött a' felettek lévő görbe fába a' menykő, melly is a' 3 Legények közzül egynek ki-lyukasztván a' kalapját, a' fejénél le az ágyékáig, onnan pedig két részre oszolván, a' két tzombján ment-le. Nem hólt-meg, hanem tsak ugyan el-ájúlt ezen Legény, 's két napig nem szólhatott; hanem már most az ér-vágás után jobban érzi magát. A' vólt a' szerentse, hogy el-oszolván a' gyántás (elektrika) matéria a' fába, ennek tsupán egy ágából ment-által valamelly rész a' testére, a' melly ághoz t. i. hozzája ért; a' más két Legények sem a' fához, sem a' meg-üttetett Legényhez nem értek: azért is egyéb bajok nem lett, hanem hogy akkor el-ájúltak, de már talpra állottak. — Hasonló módon, vagy talán még szerentsétlenebbül járt volna egy Ūri Ember ugyan akkor, ha a' kotsija' hátúlljáról (bakjáról) el nem vefzett volna a' zsák, mellyben kenyeret vitt az aratói' számára: mert abba az élő-fába, a' melly mellett kellett volna mindjárt el-menni a' kotsival, éppen akkor tsapott-le az isten-nyila, midőn a' Kotsis meg-állította a' lovakat, és az el-vefzett kenyeres zsák' keresésére indúlt. — A' fenn említett naptól fogva szinte semmi szünete nints az essőnek, melly miatt az aratás hátráltatik; és a' mi még károsabb, a' keresztbe rakott gabona

ki-tsirádzik. — A' ki szereti: bezzeg most ehetik elég szaladost. (Így neveztetik az a' pép' neme, melyet ki-tsirázott búzából készítenek.) “

Erdély Ország.

Kolozvárról, Auguszt. első napján. —
„Meg-hala Gróf *Haller Pál* Úr ö *Excel'ja*, még pedig olly reménytelenül, hogy kimúlását, az előtt egy fertály órával sem hihette.

A' szomszéd Faluban, *Szamosfalván*, egy igen szomorú történet esett. Öszve-vefzvén tudni-illik egy *Gyárfáj* nevü Ns Iffjú, *Medeséri* nevü Ns Emberrel valami széna felett, előbb verekedéshez fogtak; annakutánna látván *Gyárfáj*, hogy különben bosszúját nem üzheti, el-nyargala, pistolyra tölte, és a' szegény *Medesérit* kereftül lövé. Meg-hala más nap ezen szerentsétlen; gyilkosa pedig el-szökék.

A' Nemzeti Játtzó-Társaság, ismét vissza-szerezte előbbi helyét, mellyben újra folytatja játékait. A' múltt Vasárnap adá *Schrödernek* egy víg Darabját, illy tzm alatt: *Nevelés formállya az Embert*. Kedden pedig, ama' nevezetes *Lanassát*. Mind a' két Darabok igen szépek, és jól is vóltanak elő-advá.

A' minap eret vágatván itt egy Szakáts magán, három tányér fehér vért vettenek belölle: még is semmi baja sints, most is frissen vagon. “

B é t s.

A' háláadó Isteni-tiszteleten, melly a' múltt Vasárnap tartatott itten ágyú-durrogások között, szép győzedelmeinkért, jelen voltak a' Sz. István' Templomában ö Ts. és Kir. Felségek is, *Jósef* Fő-Hertzeggel egyyetenben. Vége lévén az Isteni-tiszteletnek, a' fő útfázakon vitették magokat ö Felségek az Udvarba. Késérte a' Ts. Kir. hat lovas Hintót, az a' kellemetes tekintetű fényes Sereg, mellynek látására a' Nem-Magyarok is magyar érzésekre buzdúlnak. Értjük a' Magyar Királyi Testőrök' Nemes Seregét, melly a' maga innepi készületében lovaglott.

Augustus' 10-dikén temettetett-el itten néhai Frantzia Generális *Turpin*, a' kit tavaly hozott vólt ide magával *Vorder-österreichből* (*Elő-Auszriából*) *Eszterházy Antal* ö Hertzsege, 's illendően tartott maga költségén, egy jótéteményért, melylyet a' *Turpin* Familia mutatott eggy időben az *Eszterházi* Hgl Házhoz. A' temetésre is ezer tallért adott a' Hertzeg. — *Turpin* sok szép munkákat adott-ki a' hadi tudományról, mellyek közzül némelylek németre is vagynak fordítva. Jóllehet a' 79-dik esztendő is meghaladta vólt már: még se szünt-meg beteg-ágyában is írogatni. Írásait, a' véle sok jókat tett Hertzegnek hagyta.

A' múltt Szombaton történe halála, ugyan tsak Bétsben, ama' nagy tudományú és érdemü Gróf *Revitzki Károlynak*, a' ki előbb Konstantzinápolyban dolgozott, a' Ts. Kir. Követség' Kantzelláriájában; az után *Varsóban*, *Berlinben*, és végre *Londonban* viselt Ts. Kir. Követséget. Álmélkodásra méltó emlékeztető elmével bírt, minthogy majd 12 különbkülönbféle — a' többek között Görög, Zsidó, Persa, Török, és Orosz — nyelveken olvasott, beszélt, 's írt. A' Görög és Deák Klasszikusoknak igen ritka és jó ki-adásaiból olly gyűjteményt fzerzett, mellynek nem vólt párja egész Európában. Annak Katalógussát maga írta-meg, sok betses jegyzésekkel, 's Berlinben ki-nyomtatatta, mellyért, ritkaságára nézve 2 aranyat is örömetst fizetnek az azt betsülni tudók, ha mikor kaphatják. — Ritka Könyvtárját, Londonban vették-meg drága pénzen.

